

Gordonkázás

Krúdy Zsuzsa összeállítása

A múltó időnek sajátos játéka, hogy az írók élete összekeveredik írott műveik tartalmával, alakjuk hőseik figuráiba olvad — írta Krúdy Gyula 1916-ban, híres *Pesti levelek* sorozatának egyik darabjában. Csalóka mondat. Magában hordozza azt a kettősséget, amellyel körülbelül ki is fejezhető az igazság. A múltó idő, pontosabban az öregedő író tulajdonsága, hogy a művekben valóságos és képzelte érzelmeket összemosza, környezete élő szereplőit, de a kitalált figurákat is fellépteti a cselekményben, végül pedig megtörtént eseményeket és költött helyzeteket egyaránt felhasznál az írásban. Ugyanakkor a közönség is hajlamos arra, hogy a regények lapjain az író alakját, az író kalandjait keresse, s végül a kitaláltat is valóságosnak vélje. Így keletkeznek a legendák.

Krúdy esetében, azt hiszem, egyik végletből a másikba esünk Féja Géza egy tanulmányában azt írta, hogy a „valótlanságok és kétes hírű anekdoták hínárjából” kell Krúdyt kiszabadítani. Volt idő, hogy alakjainak tucatjait azonosították saját személyével, elsősorban persze Szindbáddal, majd éppen a kiszabadítás jelszavát a zászlóra tűzve, legendairtó hevülettel sorra vetették el a korábbi megfigyeléseket. Alakja így még inkább ködössé vált.

Eletének korai szakaszáról például nem sokat tudunk. Mint író, csak 1913 után, tehát a Vörös postakocsi című regény megjelenését követően került reflektorfénybe. Első budapesti évei a homályba vesznek. Érthető tehát, hogy az irodalomkutatók a műveiben próbálnak támpontokat keresni. A Krúdy-írások — ez egyre inkább sejtethető, és részben bizonyítható is — valóban számtalan életrajzi adatot és mozzanatot rejtnek. Aligha vitatható már, hogy voltaképpen a saját életét írta. Remekműveknek tartott nagy regényeinek egész sorában — *A vörös postakocsi*, *Nagy Kópé*, *Velszi herceg*, *Rezeda Kázmér szép élete*, *Hét bagoly* — és novellák százaiban írt magáról, legtöbbször a főhős szerepét is elvállalva. Az írások és a valóságban is megtörtént események közötti összefüggések elemző feltárása a kutatás külön területe ugyan, de ez a munka lassan halad, s ritkán hoz eredményeket. Holott enélkül lehetetlen a feltűnően hiányos Krúdy-életrajz kiegészítése, egyáltalán megírása.

Ami pedig a legendákat illeti: Krúdy sokáig tagadta, hogy Szindbád figurája — részben — ő maga lenne, holott az „álomlovag” és az író élete között bizonyíthatóan sok az azonosság, és vajon mennyi átfedés lehet még, amelyről nem tudunk! Máskor viszont ő maga igazolja a feltevéseket. Az *Őszi utazások a vörös postakocsin* című regényéhez 1925-ben új előhangot írt, ebből idézünk egy részletet: „Nemcsak Alvinczi Eduárd halt meg azóta — a bécsi lövészversenyen, ahol diadalait és bukásait aratta —, hanem sokan meghaltak, akiknek neve, alakja előfordul ebben a regényben.” És persze Alvinczi sem költött figura, mintájául a híres mágnás és szerencsejátékos Szemere Miklós szolgált, akivel az író jó barátságban volt, s akinek 1914-ben még kötetet is ajánlott. Az idézett mondat nagyon sok regényre és elbeszélésre ráillik. Olykor még a valóságos személyek nevét sem változtatja meg, szerelmei, barátai, közeli és távoli ismerősei vonulnak fel könyveiben. A Krúdy-írások varázsához tartozik, hogy lapjain kirajzolódik a század eleji Budapest is. Ha tehát az életművet, mint az életrajzi háttér kiegészítőjét kutatjuk, mellékesen rábukkanhatunk olyan korabeli valós eseményekre és személyekre is, amelyek nem egy helyen a szó szoros értelmében dokumen-

tumerejűvé teszik Krúdy Gyula fővárosképét. Szépirói munkássága részben pontos és megbízható krónika is. Akár eseményekről, akár hangulatokról van szó.

Milyen volt valójában Krúdy? Már élete derekán megszülettek róla azok a bizonyos „legendák”, amelyek azt mindenesetre már eleve bizonyítják, hogy nem volt mindennapi ember. A róla szóló történetek nemcsak színhagyomány útján jutottak el napjainkig, hanem nyomtatásban is. Viselt dolgairól már 1916-ban írt Roboz Imre, Az irodalom boudoirjában című könyvében. Az évszám fontos, hiszen ekkor még sok-sok remekmű megszületése hátra volt, s nem lehet azt mondani, hogy a rendkívüli életmű ismeretében, annak hatására a népszerűség csúcán pattantak ki a legendák. Roboz Imre megszólaltatja például Hunyadi Sándort, Szini Gyulát, a pesti redakciók régen elfelejtett figuráit, sőt, Krúdy első feleségét is, akik elbeszélik mindazt, amit tudnak, amit láttak. Mi derül ki a vallomásokból? Hogy az író vad és kegyetlen, ugyanakkor meghatott és előkelő. Rejtélyes hódító, a nők álma, kalandjainak számát tudni sem lehet, szenvedélyes szerencsejátékos, retenthetetlen és nagy erejű ember, párbaihős, aki példás családapának cseppet sem mondható, gavallér, aki a pénzt elszórja, korhely életmódot folytat, ám a huszadik dió-pálinka után is egvenes léptekkel távozik a kocsmahivatalból. És ez egyik sem legenda. Legfeljebb részgazság, mert az alkotó ember elsikkad. Látszik, hogy korát nem az író Krúdy izgatta és nyüzögte le, hanem a kalandos életű férfi, de kiderül az is, hogy személyét illetően nem mind legenda az, amit ma annak hiszünk.

A még megíratlan Krúdy-életrajz tehát egyelőre a művekben bujkál. Helyesebben most már talán egyetlen kötetben, a *Gordonkázás* címűben, amelyet az író lánya, Krúdy Zsuzsa állított össze a centenáriumra. A lila fedelű könyv hatalmas, színes mozaikablóhoz hasonlatos. Krúdy Gyula önéletrajzi írásait, a regényekben fellelhető és igazolhatóan személyi vonatkozású részleteket, a nagy terjedelmű publicisztika önvallozásokat tartalmazó sorait fogja csokorba. Helyet kapott benne néhány eddig még nem publikált — ugyancsak az életrajzot kiegészítő — levél, sőt vers is. „A kompozíció nem törekszik teljességre, inkább csak eljátszik azzal a gondolattal, hogyan állította volna össze az író saját írsaiból önéletrajzát” — mondja Krúdy Zsuzsa a könyv jegyzetében. Játék tehát, ám az olvasó nemcsak az író életébe pillanthat be, hanem élvezheti a Krúdy-művek zamatát is. Megjegyzendő, hogy a könyv igyekszik elkerülni a hasonló szándékú, de merőben más szerkezetű kötetekkel való átfedést — Vallomás (1963), Apám, Szindbád (1975) —, igaz, ez néhol lehetetlennek bizonyult, hiszen kulcsfontosságú szövegrészekről kellett volna lemondani.

Természetes, hogy a százharmincegy műből vett részleteket felsorakoztató könyv nem az írások keletkezésének sorrendjét, hanem a képzeletbeli önéletrajz logikus kronológiáját vette figyelembe, és így, a művek tükörképében rajzolja fel Krúdy Gyula „szép életét”. A gazdag képanyag mellett néhány első közlést is tartalmaz az összeállítás, itt elsősorban a terjedelmes *Élettörténetem* címűt említjük, amely 1924-ben a *Nyírvidekben* látott napvilágot. A *Gordonkázás* végigolvasása után a részletek gondos és sikeres összeillesztése, a téma új megközelítése üdvözlendő. (*Szépirodalmi, Magyar Heli-kon*)

Fehér Béla